

Tanja Baran¹

Književni poticaji Stjepana Kranjčića

U članku se prikazuje i dokazuje kako se, zahvaljujući duhovnom autoritetu jedne osobe, dogodio najsnažniji val pisanja i analiziranja književnosti kršćanskoga nadahnuća u Hrvatskoj početkom 21. stoljeća. Ta je osoba Stjepan Kranjčić (1918–1968), svećenik na glasu svetosti, nekadašnji križevački župnik, bliski suradnik bl. Alojzija Stepinca, čovjek koji je živio kreposti u herojskom stupnju, osoba koja je u svojim bogoslovskim danima objavljivala poeziju, prozu i teološke meditacije. Inspirirana njime kao iznimnim uzorom skupina ljudi u Križevcima je 2007. godine osnovala civilnu udrugu koja nosi njegovo ime, Udrugu za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“. U samome početku djelovanja članovi te Udruge doznali su da je Stjepan Kranjčić u svojim mladim danima bio pisac pa su, svjesni nedostatka poticaja za pisanjem i objavljivanjem književnosti kršćanskoga nadahnuća u Hrvatskoj, osnovali nacionalne kršćanske književne natječaje za odrasle i djecu pod Kranjčićevim imenom. Tome je prethodilo objavljivanje i analiziranje Kranjčićeva književnog stvaralaštva, a s vremenom je uslijedila i objava književnosti koju su o Kranjčiću ili njemu u čast napisali mnogi drugi pisci. U toj višestranjoj zaokupljenosti pokojnim svećenikom stvoren je i znanstveni projekt „Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća“ zahvaljujući kojem se sustavno analiziraju i vrednuju književna djela dosad nedovoljno znanih kršćanskih pisaca u Hrvatskoj. Zaokupljenost Stjepanom Kranjčićem kao poticajem za književna gibanja u Hrvatskoj ne jenjava, iako su prošla gotova dva desetljeća od prvih spoznaja o njegovu književnom radu.

¹ Naslovna doc. dr. sc. Tanja Baran, Hrvatska radiotelevizija – Radio Sljeme, Prisavlje 3, 10000 Zagreb, Hrvatska. E-pošta: baran.tanja@gmail.com.

Ključne riječi: književnost, kršćansko nadahnuće, poezija, proza, teološke meditacije, Stjepan Kranjčić.

1. Uvod

Je li moguće da u jednom trenutku već 40 godina pokojna osoba motivira skupinu ljudi da učini nešto veliko? Veliko za hrvatsku kulturu, osobito veliko za hrvatsku književnost? Moguće je. Dogodilo se to u Križevcima 2007. godine i otada traje. Pokojna je osoba svećenik Stjepan Kranjčić (1918–1968),² a skupina ljudi od godine 2007. organizirana je kao Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“.³

Prema Kranjčićevu duhovnom poticaju, kojega suvremenici nazivaju križevačkim župnikom na glasu svetosti, a koji je u svojim bogoslovskim danima uspješno pisao poeziju, prozu i teološke meditacije, članovi Udruge godinama organiziraju jedine nacionalne natječaje za odrasle i djecu za književnost protkanu kršćanskim vrednotama. Riječ je o Susretu hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ posvećenom odraslima, koji ima i skraćeni naziv „Književni Kranjčić“⁴ i o Susretu hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, kraće zvanim „Dječji Kranjčić“, na kojem sudjeluju osnovnoškolci.⁵ Odrasli natječaj imaju od 2009, a djeca od 2011/2012. Ta su dva „Kranjčića“ iznimno važna za hrvatsku književnost. Zato što su jedini takvoga tipa na nacionalnoj razini. U Hrvatskoj danas ima još nekoliko natječaja kršćanske inspiracije, no oni ili ne podržavaju nacionalnu razinu, ili ne prihvaćaju pisanje i na standardu i na književnim narječjima ili ne uključuju većinu kratkih književnih žanrova. „Kranjčići“ sve to podržavaju. „Književni Kranjčić“ organizira se za poeziju, kratku priču, putopis, esej i monodramu, a „Dječji Kranjčić“ obuhvaća poeziju, prozu, igrokaze, ali i likovno stvaralaštvo. Osobita je važnost tih natječaja, a onda i zbornika najuspjelijih književnih radova kao plodova natječaja, u tome što je u njima umjetnošću riječi ispisana

2 Detaljan životopis Stjepana Kranjčića može se pročitati u knjizi: Vegh, *Poticaji Stjepana Kranjčića*.

3 O osnivanju Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ te o prvih 10 godina djelovanja Udruge vidi u knjizi: Baran, *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“*, kao i na mrežnim stranicama Udruge: www.kranjicic.hr.

4 Detaljno o Susretu hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ („Književni Kranjčić“) vidi na redovito ažuriranoj mrežnoj stranici: www.knjizevni.kranjicic.hr.

5 Detaljno o Susretu hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ („Dječji Kranjčić“) vidi na redovito ažuriranoj mrežnoj stranici: www.djecji.kranjicic.hr.

suvremena duhovna Hrvatska. Naime, nakon diskontinuiteta književnosti kršćanske inspiracije koja se, ponajprije pod utjecajem komunističke ideologije, dogodila u 20. stoljeću, hrvatski kršćanski književni odvjetak još uvijek nije dobio zaslužen mjesto u ukupnosti hrvatske kulture i književnosti (Lončarević, 2017, 1–28). Tretman je neodgovarajući, iako je od demokratskih promjena 90-ih godina 20. stoljeća prošlo oko 35 godina. Odnosi se to na poticaje za kršćansko književno stvaralaštvo u suvremenosti, ali i na analizu i vrednovanje kršćanske književnosti tijekom 20. stoljeća.

Potonje se nastoji nadoknaditi također prema poticaju Stjepana Kranjčića. Tako što se na prijedlog članova Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ od 2014. u Križevcima organizira bijenalni znanstveni projekt „Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća“. Otada svake druge godine partneri, Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu kao nositelj, u zajedništvu s Glasom Koncila i Udrugom organiziraju znanstveni skup, a izloženi se radovi kao znanstveni članci godinu dana nakon simpozija, poslije provedenoga recenzentskog postupka, objavljuju u tematskom broju časopisa „Kroatologija“ Fakulteta hrvatskih studija.

Vrhunac književne zaokupljenosti Stjepanom Kranjčićem dogodio se 2019. godine objavom knjige književnosti „Rasijana ljubav. Svećenik Stjepan Kranjčić u književnosti“. Riječ je o jedinstvenom nakladničkom poduhvatu u kojem je o jednom čovjeku ili jednom čovjeku u čast 58 književnih djela objavilo 44 autora.

Sve je skupa vrijedno svake pozornosti. Tko je taj Stjepan Kranjčić? Čovjek relativno nepoznat široj javnosti do osnivanja Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ 2007. godine? Darovit pisac kvantitativno skromnoga književnog opusa koji je 2009. ukoričen u knjizi i zvučnoj knjizi „Zašto me pozvao Gospod?“. Zovu ga župnikom na glasu svetosti. Zasigurno je ta kategorija, dimenzija svetosti, poput magneta privukla i privlači one⁶ koji su prema Kranjčićevu primjeru prošli svoje darove i svoj umjetnički ili neki drugi smisao.

Zato se želi istražiti i dokumentirati i književni i duhovni utjecaj Stjepana

6 Članovi Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ uz „Književni Kranjčić“ i „Dječji Kranjčić“, potaknuti dimenzijom Kranjčićeva sveta života, od 2009. godine u Križevcima organiziraju još jednu manifestaciju na nacionalnoj razini: *Dane hrvatskih svetaca i blaženika*. Ta četverodnevna manifestacija ima svoju redovito ažuriranu mrežnu stranicu: www.sveci.kranjic.hr. Zato se na tome mrežnom mjestu mogu detaljno proučiti svi materijali u 17 godina organiziranja toga jedinstvenoga festivala hrvatske svetosti u kojem se kombiniraju liturgijski i kulturni sadržaji.

Kranjčića na nastanak i razvoj suvremenih književnih i znanstvenih inicijativa u Hrvatskoj. Prikazat će se doprinos aktivnosti povezanih s Kranjčićevom nasljeđem vezano uz zanemarenost hrvatske književnosti kršćanskoga nadahnuća u suvremenoj produkciji. Kranjčićevo književno i duhovno nasljeđe predstaviti će se kao katalizator za stvaranje jedinstvenih književnih, kulturnih i znanstvenih projekata u Hrvatskoj početkom 21. stoljeća. Dokumentirat će se kako su se prema njegovu duhovnom poticaju razvila dva nacionalna književna natječaja s pripadajućim književnim zbornicima, znanstveni simpoziji s pripadajućim člancima, zatim konkretna valorizacija žanrovske raznolikosti uz edukacijske učinke. Djelovanje Stjepana Kranjčića vrijedi promatrati kao primjer kako jedna istaknuta osoba, čak i s vremenskim odmakom, može imati dalekosežan utjecaj na oblikovanje hrvatskih kulturnih i znanstvenih procesa te kako može potaknuti rješavanje problematike integracije hrvatske književnosti kršćanskoga nadahnuća u hrvatske književnopovijesne sinteze i hrvatski obrazovni sustav.

2. Tko je Stjepan Kranjčić?

Stjepan Kranjčić rođen je u Petrijancu kraj Varaždina 5. prosinca 1918. u pobožnoj obitelji u kojoj je rođeno desetero djece od kojih je i stariji brat Matija zaređen za svećenika. Nakon gimnazije i studija teologije za svećenika ga je 6. lipnja 1943. godine zaređio nadbiskup Alojzije Stepinac. Od 1943. do 1945. bio je kapelan u Požegi, zatim od 1945. do 1947. kapelan u župi sv. Marka na zagrebačkome Gornjem gradu gdje se pokazao kao sposoban, radišan, beskompromisan i neustrašiv svećenik. Godine 1947. postao je bilježnik Nadbiskupskoga duhovnog stola te tajnik biskupu Franji Salis-Seewisu. Kao svećenika izrazite Stepinčeve linije vlasti su ga 1950. godine prognale iz Zagreba pa je on od 1950. do 1952. bio kod časnih sestara karmelićanki u Hrvatskom Leskovcu gdje je napisao svoj doktorski rad iz kanonskoga prava koji je obranio 31. svibnja 1952. na zagrebačkome KBF-u. U to je vrijeme u Rakovu Potoku pastoralno pomagao susjednom župniku Franji Kuhariću, kasnijem zagrebačkom nadbiskupu i kardinalu, te je zajedno s Kuharićem posjećivao nadbiskupa Stepinca u internaciji u Krašiću. Godine 1952. postao je župnik u Križevcima, a bio je i sudac Nadbiskupskoga ženidbenog suda u Zagrebu. Kao župnik istaknuo se nevjerojatnom pastoralnom revnošću, karitativnošću, darežljivošću, gostoljubivošću, duhovnošću, skromnošću, poniznošću i asketskim načinom

života. Držao je redovite duhovne obnove za okolne svećenike, koji su veoma rado dolazili k njemu. Nakon 16 godina apsolutne zauzetosti za svoje vjernike na svim razinama življenja, umro je 10. travnja 1968. u 50. godini života od posljedica druge operacije tumora na mozgu u jednoj rimskoj poliklinici. Pokopan je na križevačkome Gradskom groblju 16. travnja 1968. uz neviđen oproštaj naroda i klera. Desetljećima nakon što je umro, vjernici Kranjčića drže na glasu svetosti, mole mu se, a njegov je grob, bez organiziranih pohoda, redovito okićen cvijećem i svijećama (Baran, 2019, 13, 14).

Iz ovoga kratkog Kranjčićeva životopisa jasno je da je riječ o iznimnoj osobi asketskoga duhovnog profila, svećeniku duboko odanom bl. Alojziju Stepincu, čovjeku koji se u potpunosti posvetio pastoralu i župljanima kojima je bio poslan. Bio je obrazovan, načitan, širokih pogleda, okupljatelj i motivator kolegama svećenicima, hrabar i mudar u srazu s komunističkim vlastima. Glas svetosti među križevačkim vjernicima nije zaslužio zbog svoje beskompromisnosti i odanosti Stepincu, već zbog življenja kreposti u herojskom stupnju.⁷ Njegovoj svetosti u prilog zasigurno ide i to što su četrdesetak godina nakon njegove smrti Križevčani odlazili na njegov grob uglavnom individualno, u tišini i bez organiziranih pohoda, a tek su nakon gotovo četrdeset godina osnovali Udrugu pod njegovim imenom sa željom da se rasvijetli njegov lik i djelo. Najprije su u Križevcima 2008. godine organizirali znanstveni skup „Život i djelo dr. Stjepana Kranjčića“, pa je 2009. objavljen zbornik radova „Stjepan Kranjčić. Život i djelo“.⁸ Spoznaje do kojih se tom prigodom došlo uputile su na daljnji tijek prouke i predstavljanja Stjepana Kranjčića vjerničkoj i sveopćoj javnosti. Na simpoziju se doznalo da je Kranjčić bio pisac,⁹ da je doktorirao iz kanonskoga prava,¹⁰ koliko je bio bliz Stepincu, kako su ga doživljavali kolege, kakav je bio kao vjeroučitelj, hodočasnik. Superlativi su se samo nizali. U središtu Križevaca nakon toga je Hrvatska udruga „Muži zagorskoga srca“ postavila poprsje Stjepanu Kranjčiću, a Družba „Braća hrvatskoga zmaja“ podigla je spomen-ploču. Kako se tada doznalo da je Kranjčić svojedobno bio osnivač

7 Članovi Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ prikupili su oko 70 svjedočanstava Kranjčićevih suvremenika koji su posvjedočili o Kranjčićevu svetom životu. Vidi u knjizi: *Ili jesi ili nisi. Svjedočanstva o Stjepanu Kranjčiću*, ur. Ivan Miklenić.

8 *Stjepan Kranjčić. Život i djelo. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa „Život i djelo dr. Stjepana Kranjčića“* održanog u Križevcima 5. travnja 2008., ur. Ivan Miklenić.

9 Kranjčićeva književnost zatim je objavljena u knjizi i zvučnoj knjizi *Zašto me pozvao Gospod?*, ur. Vladimir Lončarević i Tanja Baran.

10 Uslijedilo je objavljivanje Kranjčićeva doktorata u knjizi *Otkup pokroviteljstva u Zagrebačkoj nadbiskupiji*, ur. Josip Šalković.

caritasa u Križevcima, organizirana je velika humanitarna akcija pod njegovim imenom. Uslijedile su već spomenute književne manifestacije također pod njegovim imenom, kao i Dani hrvatskih svetaca i blaženika, uz naznaku da su Križevci i rodni grad trećega hrvatskog sveca Marka Križevčanina.¹¹ Na svoje su došli i umjetnici. Nekoliko je slikara stvorilo više Kranjčičevih portreta, glazbenici su snimili nosač zvuka s više popularnih pjesama posvećenih Kranjčiću, a nastala su i književna djela posvećena djeci i mladima.¹² Promicanje štovanja Stjepana Kranjčića uz razne programe članovi Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ osmišljavaju i u najnovijem vremenu.

Za Kranjčićeva života tek su rijetki znali o njegovu književnom daru i objavljenim književnim ostvarajima. Poeziju, prozu i teološke meditacije pisao je i objavljavao u svojim bogoslovskim danima. Nakon ređenja za svećenika nije objavljavao. U potpunosti se posvetio duhovnosti i pastoralnom radu s vjernicima kojima je bio poslan. O razlozima odustajanja od književnoga rada može se samo nagađati.

3. Kranjčićev književni dar i rad

Katolička Crkva i katolički svećenici najistaknutiji su oblikovatelji hrvatske kulture. Veoma je dug popis katoličkih svećenika od početaka hrvatske književnosti do suvremenosti. „Nitko nije tako snažno razglobio i slikovito prikazao životne nemire modernog čovjeka i njegova sudbinska pitanja kao književnici XX. stoljeća. U svojim su istraživanjima različitih tema i motiva, egzistencijalnih i metafizičkih, višestruko proanalizirali i vjersku problematiku. Na svoj su način proniknuli u religioznu stvarnost u čovjeku i društvu, u sve moguće varijacije religiozne svijesti i podsvijesti. I to vrlo uspješno“ (Šimundža, 2001, 171). Među te se pisce može ubrojiti i Stjepan Kranjčić koji je kao mladić samozatajno tematizirao njemu važne misli i ideje iz širokoga spektra kršćanskih motiva i poruka. Podrazumijeva se da mu je kao bogoslovu u fokusu bio kršćanski vrijednosni krug: „Ono što čovjek vjeruje u bliskoj je vezi s onim kako

11 Godine 2022. objavljena je znanstvena knjiga *Sveti Marko Križevčanin. Život i djelo*, ur. Tanja Baran. U toj su knjizi Vladimir Lončarević i Manda Zrno znanstveno valorizirali književno stvaralaštvo posvećeno sv. Marku Križevčaninu u znanstvenom članku: *Sveti Marko Križevčanin u hrvatskoj književnosti*. 413–428.

12 Riječ je o bojanci „Župnik tješitelj“ i slikovnici „Molitva od 10 kilometara“ Sonje Tomić i pripovijetci „U noći“ Stjepana Tomića. Sva su ta izdanja objavljena 2008. u nakladi Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ i Glasa Koncila. Vidi u: Baran, *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“*.

se osjeća, kako je raspoložen i kako razmišlja. (...) Religiozni osjećaj ima svaki čovjek. Vjera je jedna od sastavnica svakoga ljudskog duha“ (Grgat, 2012, 11). Svećenstvo je tijekom povijesti svoje doprinose hrvatskoj književnosti ostvarivalo nekad u manjoj, nekad u većoj mjeri, a vrijeme Stjepana Kranjčića u smislu produkcije bilo je veoma bogato. „Tridesete godine 20. stoljeća obilježene su, naime, izvanrednim dometima kršćanske kulture u graditeljstvu, slikarstvu, kiparstvu, glazbi, a nedvojbeno i u književnome stvaranju. Ako spomenemo imena Jose Benca, Frana Biničkoga, Mate Blaškovića, Vida Blažinčića, Hijacinta Boškovića, Gašpara Bujasa, Radoslava Glavaša Buerova, Ljube Hrgića, Lovre Katića, Aleksandra Kokića, Jeronima Kornera, Rajmunda Kuparea, Filipa Lukasa, Mate Meštrovića, Serafina Mičića, Milana Pavelića, Stanka Petrova, Ferde Rožića, Nedjeljka Subotića, Ivana Ev. Šarića, Kerubina Šegvića, Marka Vežića, Baltazara Vijolića, Josipa Zdunića, Bone Zeca, onda smo dodirnuli vrh velike pjesničke *Gore Gospodnje*, na koju su se s više ili manje umjetničkog uspjeha, ali zacijelo s jednako ljubavi za svoju Crkvu i svoj hrvatski narod, uspinjali mnogi. Neki od spomenutih dostigli su umjetničkom vrsnošću sam vrh te Gore: među prozaicima nesumnjivo Hrgić, Subotić i Vežić, među pjesnicima Bujas, Kupareo i Kokić, dok se hrvatska književna kritika ne može lišiti značenja Glavaševa i Šegvićeva ili u prevoditeljstvu značenja Pavelićeva. A govorimo samo o segmentu od deset godina i samo o književnicima!“ (Lončarević, 2009, 7, 8).

Kranjčićev književni rad do križevačkoga simpozija 2008. bio je gotovo nepoznat. Otkrio ga je Danijel Labaš, istražujući gradivo za svoje izlaganje „Dr. Stjepan Kranjčić i katolički tisak“ u arhivu Društva sv. Jeronima u Zagrebu, u knjižnici Nadbiskupskoga bogoslovnog sjemeništa u Zagrebu te u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Kranjčićevo stvaralaštvo pronašao je u dvije tiskovine: u Zborniku zagrebačkih bogoslova „Križ“ (1942/1943) i u mjesečniku „Naša Gospa Lurdska“ koji je izlazio do 1928. do 1942. Otkrio je da je Stjepan Kranjčić objavio 3 teksta u „Križu“,¹³ a 21 tekst u „Našoj Gospi Lurdskoj“. ¹⁴ Članci u „Križu“ posvećeni su kanonskom pravu, što pojašnjava i kasniji Kranjčićev znanstveni interes za kanonsko pravo,¹⁵ dok su u „Našoj

13 U zborniku „Križ“ u trećoj su godini izlaženja 1942/1943. od 99. do 108. stranice objavljena tri Kranjčićeva članka.

14 U mjesečniku „Naša Gospa Lurdska“ Kranjčić je u vremenu od 1937. do 1941. objavio 21 književni tekst. Odulja pripovijest „Žrtva“ objavljena je u 5 nastavaka pa je Kranjčić u „Našoj Gospi Lurdskoj“ zapravo objavio 17 književnih tekstova.

15 Kranjčić je i svoj doktorski rad posvetio kanonskom pravu: Kranjčić, *Otkup pokroviteljstva u Zagrebačkoj nadbiskupiji*.

Gospi Lurdskej“ Kranjčičevi književni prinosi u vidu poezije, proze i teoloških meditacija. Nakon toga Labaševa otkrića koje je kasnije uobličeno u izvorni znanstveni rad objavljen u već spomenutom znanstvenom zborniku „Stjepan Kranjčić. Život i djelo“ (Labaš, 2009, 229–250), članovi Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ odlučili su Kranjčičevu književnost objaviti na jednom mjestu. Zato je već godine 2009. objavljena knjiga „Zašto me pozvao Gospod?“ koju je uređio i analitički tekst o Kranjčičevu književnom stvaralaštvu napisao književni povjesničar Vladimir Lončarević. Knjiga je dobila i svoj zvučni dio koji je uredila predsjednica Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ kroatistica Tanja Baran. Sa željom da Kranjčičeva književna ostavština bude dostupna i onima koji iz bilo kojeg razloga ne mogu čitati, okupila je 25 poznatih hrvatskih javnih govornika koji su interpretirali cjelokupnu Kranjčičevu književnost. Snimke su objavljene na dvama kompaktnim diskovima koji su umetnuti na unutarnje stranice korica knjige. Time je Kranjčičevo književno djelo postalo dostupno širem čitateljskom krugu.

Kranjčičev poetski opus osmišljen je u osam pjesama: *Majko, Djevice sveta, Pričesna molitva, Božićna molitva, Zašto me pozvao Gospod?, Kod Ovčjih vrata* (Iv 5, 1–10), *Zašto? Vani će biti, Dan bez njega*. Tri prozna ostvaraja objavljena su pod nazivima: *Jedan lurdski doživljaj, Siromašna časna sestra, Žrtva*. Teološke meditacije zastupljene su sa šest prinosa: *Ja sam put, istina i život* (Iv 14,6), *Žetva je velika, ali poslenika malo* (Mt 9,37), *Važnost sitnica u životu, Na pragu Nove Godine, Ljubežljivost, Postoji li Bog?*. Opus je nevelik, objavljen je između 1937. i 1941, ispisan je u nekoliko Kranjčičevih mladenačkih godina, od devetnaeste do dvadeset i treće. Mladi je autor u objavljenim djelima prezentirao svoj književni dar, ali ga zbog nekog razloga nije razvio, prestao je objavljivati: „On nam se u malobrojnim djelima otkriva prije svega u intimizmu svoje duhovnosti. U lirici ponajprije i ponajviše, već zbog naravi lirske pjesme. Kranjčičeva je lirika intimistička, prije svega kao očitovanje osobne pobožnosti, unutarnjih drhtaja duše, iskaz vlastite grješnosti i vapaja za Božjom ljubavlju i prihvatanjem“ (Lončarević, 2009, 9). Proza mu je poučna, želio je da sve služi Bogu. Na sličnom su tragu i njegove teološke meditacije. Tematski je korpus prikladan bogoslovu, čovjeku koji se sprema za svećeništvo. „Proživljena vjera, doživljeno religijsko-vjersko iskustvo rađaju kao nedjeljivi dijelovi osobnoga i nacionalnoga identiteta posebnu kulturu. Euharistija, ‘mysterium fidei’, nadahnjuje, poput drugih velikih vjerskih – religioznih fenomena – primjerice,

rođenja Isusova, – Božića, Kristova ukupnoga života, muke i uskrsnuća, razne vrste umjetnika, pa tako i književnike – pjesnike“ (Petrač, 2001, 237). Sve je to Kranjčić uspio ugraditi u svoj omanji mladenački opus: i zaokupljenost euharistijom, i Božićem, prolaznošću u životu, aktualizira on sumnju u vjeru, upućuje na vrijednost žrtve, skreće pozornost na važnost sitnica u životu.

Nepoznato ostaje kako bi on razvijao svoj književni dar da je nastavio pisati: „Ako je Kranjčić nakon zrela razmatranja, u što ne bi trebalo sumnjati, našao da je radi savršenoga nasljedovanja Krista – Učitelja, Velikoga Svećenika i Spasitelja – nužno ostaviti se književničkoga pera, tada možemo samo zaključiti da smo možda izgubili pisca, ali smo zato vjerojatno dobili sveca“ (Lončarević, 2009, 12). U kombinaciji Kranjčića kao pisca i sveca, odnosno umjetnosti riječi i svetosti utjelovljenoj u jednoj osobi, članovi Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ nakon otkrića Kranjčićeve književnosti, svjesni da je poticaja za kršćansku književnost u Hrvatskoj u suvremenosti premalo, odlučuju utemeljiti nacionalni natječaj za književnost kršćanske inspiracije u kratkim književnim žanrovima. Odlučeno je da će natječaj i susret nositi ime Stjepana Kranjčića jer bez njegova duhovnog poticaja toga projekta ne bi bilo.

4. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ („Književni Kranjčić“)

Da nije pronađena književna ostavština Stjepana Kranjčića, jedinih nacionalnih natječaja za književnost kršćanskoga nadahnuća za odrasle i djecu u Hrvatskoj danas ne bi bilo. Riječ je o uzročno-posljedičnoj vezi koja se iz Križevaca počela događati odmah. Već 2009. održan je 1. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, odmah skraćeno nazvan „Književni Kranjčić“. Projekt započinje tromjesečnim javnim natječajem koji je postao tradicionalan, svakogodišnji, što znači da se ove 2025. ostvaruje 17. „Književni Kranjčić“. Kako je utemeljen, tako, od samih početaka dobro promišljen natječaj, traje i danas. Promjena gotovo da i nema. Natječaj je to za kratke književne žanrove: poeziju, kratku priču, putopis, esej i monodramu. Raspisuje se 15. svibnja i traje do 15. kolovoza. Organizator predlaže temu u užem smislu, no u širem smislu autori se smiju baviti širokim rasponom tema kršćanske inspiracije. Radovi smiju biti napisani na hrvatskom jezičnom standardu ili na hrvatskim narječjima, kriterij prosudbe je književno-estetski. Javljaju se autori iz Hrvatske i izvan hrvatskih granica. U tom je smislu natječaj od prve godine

međunarodni. Tročlano stručno ocjenjivačko povjerenstvo prosuđuje radove, a da nije upoznat s identitetom autora. Od prve je godine predsjednik stručnog ocjenjivačkog suda Vladimir Lončarević, a uz njega su dosad žirirali književni znalci Božidar Petrač, Zdravko Gavran, Sanja Nikčević te svećenici i pisci Drago Bosnar i Anđelko Katanec. Povjerenstvo određuje koji će radovi biti nagrađeni, koji javno izvedeni na završnoj svečanosti, a koji objavljeni u književnom zborniku najuspjelijih radova. Završna svečanost održava se prvu subotu u mjesecu prosincu, uz 5. prosinca, datum rođenja Stjepana Kranjčića. U toj prigodi dodjeljuje se prva, druga i treća nagrada u svih pet žanrova, nagrade su novčane, a pokrovitelji su nagrada poznate katoličke ustanove u Hrvatskoj. Izbor iz najboljih radova javno interpretiraju istaknuti dramski umjetnici, a predstavlja se i književni zbornik koji svake godine, uz Udrugu „Dr. Stjepan Kranjčić“ kao izdavača, nakladnički potpisuje *Glas Koncila*. Završni susret u Križevcima započinje okupljanjem autora i predstavljanjem književnoga zbornika, nastavlja se misnim slavljem za Stjepana Kranjčića i okupljene autore, a završava svečanošću dodjele nagrada u javnom prostoru, u križevačkom Hrvatskom domu.

„Književni Kranjčić“ tako je gotovo cjelogodišnji projekt koji je hrvatskoj književnosti zasada dao 16 književnih zbornika¹⁶ iz kojih se može stvoriti antologija suvremene hrvatske književnosti kršćanske inspiracije. I to u svih pet žanrova: poeziji, kratkoj priči, putopisu, eseju i monodrami. Na natječaj se,

16 Riječ je o književnim zbornicima: *K Bogu, koji razveseljuje*. 1. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2009; *Na putu do Neba*. 2. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2010; *Nebeska bonaca*. 3. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2011; *Duga vjere*. 4. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2012; *Zavežljaj ljubavi*. 5. susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2013; *Dar Domovine*. 6. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2014.; *Sveta zaljubljenost*. 7. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2015; *Darežljivo srce*. 8. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2016.; *Zvijezda jutarnja*. 9. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2017; *Bog nosi moje cipele*. 10. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2018; *Put u srce*. 11. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2019; *Biseri u zvijezdama*. 12. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2020; *Zora nekom zarudjela*. 13. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2021; *Istini u pohode*. 14. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2022; *Pred svjetionikom duša*. 15. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2023; *Krist nad zdencem*. 16. Susret hrvatskoga duhovnoga književnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, Križevci, 2024. Sve je književne zbornike uredio Vladimir Lončarević, a zajednički su ih objavili Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ kao izdavač, a *Glas Koncila* kao nakladnik.

naime, uz one pisce koji se tek oblikuju, javljaju i afirmirani književnici koji na natječaj šalju ono najbolje što su stvorili u svojoj godišnjoj produkciji. Kako se u zbornicima objavi tek oko 20 posto radova koji su pristigli na natječaj, dade se zaključiti da je „Književni Kranjčić“ od samih početaka prestižan natječaj i da se iz zbornika ima što izabrati.

Znanstvenu valorizaciju djela stvorenih na „Književnom Kranjčiću“ zasad su dobili putopisi. Na poticaj Matice hrvatske dala ih je 2024. godine autorica natječaja Tanja Baran u izlaganju, a poslije i u znanstvenom članku „Putopisi kršćanskoga nadahnuća u hrvatskoj književnoj suvremenosti: ‘Književni Kranjčić’“.¹⁷ Tamo se doznalo da je u 15 godina „Književnog Kranjčića“, koji jedini sustavno okuplja putopisce kršćanske inspiracije, na natječaj pristiglo 180 putopisa, u rasponu od najmanje 8 do najviše 20 putopisa, kako koje godine, a da su u 15 književnih zbornika objavljena 63 putopisa, umjetnički najvrednija prema odabiru stručnog ocjenjivačkog suda.

Autorica je približila sadržajne, motivske, prostorne i vremenske odrednice kojima su se pisci u svojim putopisima bavili. Naglasila je da su najčešće opisivali svoje hodočasničke doživljaje i emocije sa svojih osobnih hodočašća po hrvatskim ili inozemnim svetištima. I, možda najvažnije, istaknula je da je od prvoga hrvatskog putopisa „Putovanje k Jeruzolimu“ koji je napisao franjevac Jakov Pletikosa (1704–1769) 1752. godine do „Književnog Kranjčića“ objavljeno tek nekoliko desetaka književnih putopisa. Što znači da je na „Književnom Kranjčiću“ u petnaest godina stvoren snažniji korpus hrvatskih književnih putopisa kršćanskoga nadahnuća nego u svim ranijim stoljećima!

Valorizacija ostalih književnih žanrova s dosadašnjih „Književnih Kranjčića“, kao i eventualne antologije, tek se trebaju dogoditi.

5. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ („Dječji Kranjčić“)

Članovi Udruge s utemeljenjem „Književnog Kranjčića“ svoje su misli odmah usmjerili prema oblikovanju sličnoga natječaja za djecu, učenike osnovnih škola. Svjesni ograničenja, osobito kadrovskih, koje udruge koje djeluju isključivo volonterski imaju, potražili su partnera. U dogovoru s križevačkom

¹⁷ Izlaganje je održano na znanstvenom skupu „Marko Polo i prostori književnosti. Komparativna povijest hrvatske književnosti“ 21. svibnja 2024. u Zagrebu u organizaciji i u prostorima Matice hrvatske. Znanstveni je članak objavljen u zborniku toga simpozija „Marko Polo i prostori književnosti“ 2025. u izdanju Matice hrvatske i Gradskog muzeja Korčula.

gradskom upravom pronašli su ga u Osnovnoj školi Ljudevita Modeca iz Križevaca. Za razliku od „Književnog Kranjčića“, koji se održava tijekom kalendarske godine, odlučeno je da se natječaj i susret za učenike osnovnih škola treba ostvarivati tijekom jedne školske godine. Susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“, odmah prozvan „Dječjim Kranjčićem“, započeo je dvomjesečnim natječajem u jesen 2011, a kraju je priveden završnom svečanošću u proljeću 2012, uz Dan grada Križevaca 24. travnja. Tako se i nastavilo. Natječaj svake godine traje od 15. listopada do 15. prosinca, a završna je svečanost u drugom dijelu travnja sljedeće godine. Od samih početaka natječaj se oblikuje u poeziji, prozi i igrokazima na standardu i na svim narječjima, ali i u likovnom stvaralaštvu. Prema uzoru na stariji natječaj za odrasle, i „Dječji Kranjčić“ kao ostavštinu za budućnost objavljuje zbornik¹⁸ najuspjelijih radova koji se, uz dodjelu nagrada i osobnu interpretaciju autora najboljih radova prema ocjeni stručnog ocjenjivačkog suda, predstavlja na završnoj svečanosti u Križevcima. Mladi se autori na natječaj javljaju ili u dogovoru s mentorom iz svoje škole ili samostalno, a temu i djeci kao i odraslima predlažu organizatori, no tek u smislu poticaja, ne kao uvjet sudjelovanja. U svih dosadašnjih 14 „Dječjih Kranjčića“ prispjele su radove prosuđivali literarno-likovni znalci od ranije posvećeni dječjem stvaralaštvu, Sonja Tomić i Vojmil Žic, a njihove su prosudbe obogatili još i Nada Babić pa Jasna Šego za literarne, a Tomislav Buntak za likovne radove. Završna svečanost organizirana je kao poludnevni boravak u Križevcima u koje ujutro pristižu djeca i njihovi mentori i roditelji sa svih hrvatskih

18 Riječ je o literarno-likovnim zbornicima: *Odrasla jutro. 1. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2012; *Izvor nade. 2. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2013; *Kovčeg skromnosti. 3. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2014; *Tvoja sam svijeta... 4. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2015; *Vatra dominikanske riječi. 5. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2016; *Za druge disati. 6. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2017; *Čuvarica srca moga. 7. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2018; *Učitelju, gdje stanuješ? 8. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2019; *Stijena mog života. 9. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2020; *Ljepota se gleda očima srca. 10. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2021; *Potruga za pravednošću. 11. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2022; *Dom u srcu mom. 12. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2023; *Škola hrabrosti. 13. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2024; *Mostovi povjerenja. 14. susret hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“*, Križevci, 2025. Sve je zbornike uredila Sonja Tomić, a zajednički su ih objavili Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ kao izdavač, a *Glas Koncila* kao nakladnik.

strana. Prvi dio programa održava se javno u velikoj dvorani Hrvatskoga doma uz dodjelu prve, druge i treće nagrade te dodatnih nagrada u svakom žanru, dok je drugi dio u prostorima domaćina Osnovne škole Ljudevita Modeca. Tamo se održavaju radionice „Kršćanske vrednote u dječjem stvaralaštvu“, posebno za mentore, posebno za učenike. Susret završava turističkim obilaskom Križevaca.

Prvih 10 zbornika „Dječjega Kranjčića“ znanstveno je valorizirano s aspekta vrijednosti, posebno za književno, a posebno za likovno stvaralaštvo. U radu „Kršćanske i univerzalne vrijednosti u dječjim književnim radovima. Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva ‘Stjepan Kranjčić’ 2012–2021.“ pedagoginja Renata Burai i kroatistica Tanja Baran na uzorku od 599 literarnih objavljenih radova (270 poetskih, 275 proznih i 54 igrokaza) zaključile se da su osnovnoškolci iskazali duhovne vrijednosti poput pobožnosti i svetosti te istinske vjere, što je potvrdilo istraživačku hipotezu, dok su preferirane i univerzalne vrijednosti, ponajprije ljubav, obitelj, domovina, dobrota.¹⁹ Slično je iskazano i likovnim stvaralaštvom koje su u članku „Odgoj za vrijednosti putem dječjega likovnoga stvaralaštva: Vrijednosti u likovnim radovima u zbornicima Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva ‘Stjepan Kranjčić’ od 2012. do 2021. godine“ analizirali Renata Burai, slikar Robert Šimrak i komunikolog Goran Radoš. Zaključili su da su u 245 objavljenih dječjih likovnih radova najviše bile promovirane duhovne (61 %), zatim univerzalne (27 %), kulturne (15 %), političke (4,1 %), materijalne (1,6 %) te vitalne vrijednosti koje podrazumijevaju zdravlje i tjelesnost (0,8 %). Likovne poruke djeca su usmjerila na istinsku vjeru, svetost, ljubav, pobožnost, dobrotu, nadu, obitelj, prijateljstvo, poniznost, znanje, ljepotu duše, skromnost, obrazovanje, toleranciju, međuljudske odnose, kulturno nasljeđe, posao, rad, snagu i zdravlje.²⁰

Ta je znanstvena analiza pokazala da se dječjim stvaralaštvom itekako ostvaruju ideali kršćanske književnosti kršćanskoga nadahnuća. U fokusu je odgoj za dobro kroz umjetnosti, ponajprije kroz umjetnost riječi. Iz predgovora i zbornika za odrasle i zbornika za djecu iščitava se težnja organizatora Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ za pokretanjem kršćanskoga književnog natječaja za srednjoškolce, ali i zaključak da oni to sami zbog preslabih kadrovskih i financijskih kapaciteta,

19 Burai, Baran, „Kršćanske i univerzalne vrijednosti u dječjim književnim radovima. Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva ‘Stjepan Kranjčić’ 2012–2021.“, 749–765.

20 Burai, Šimrak, Radoš, „Odgoj za vrijednosti putem dječjega likovnoga stvaralaštva: Vrijednosti u likovnim radovima u zbornicima Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva ‘Stjepan Kranjčić’ od 2012. do 2021. godine“, 25–40.

uz sve postojeće aktivnosti koje kao volonteri ostvaruju, nisu u stanju provoditi.

6. Znanstveni projekt „Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća“ kao sustavna interpretacija i valorizacija zanemarenog dijela hrvatske književnosti

Svjesni da je književnost Stjepana Kranjčića otkrivena sasvim slučajno, zahvaljujući zauzimanju članova Udruge oko proučavanja pokojnoga križevačkoga župnika sveta života pa je i znanstveni skup „Život i djelo dr. Stjepana Kranjčića“ dao odgovor na mnoge nepoznanice, u Križevcima se intenzivno stalo razmišljati i o mnogim drugim književnicima čije je stvaralaštvo, poput Kranjčićeva, ostalo zanemareno. Istina je da se od godine 2009. iz Križevaca se krenulo s organizacijom nacionalnih natječaja za književnost kršćanske inspiracije za odrasle i djecu pod Kranjčićevim imenom, ali to su bili poticaji za suvremenost, za žive, aktualne pisce. Nametalo se pitanje katoličke književne prošlosti, osobito one iz ne tako davnih vremena. Dvadeseto stoljeće bilo je nesklono umjetnostima kršćanskoga nadahnuća pa su mnogi pisci zato prestali pisati, neki su stvarali u skrovitosti svojih domova, neki su emigrirali, neki su ubijeni. Nešto je od ispisanoga objavljeno, većina je i danas u rukopisima, a interpretacija i valorizacija hrvatske književnosti kršćanskoga nadahnuća još je uvijek u povojima (Baran, 2019, 7–15; 2022, 9–11; 2023, 9–12). Članovi Udruge „Dr. Stjepan Kranjčić“ domislili su da bi u Križevcima okupljali znanstvenike koji bi valorizirali nedovoljno znanu kršćansku književnu produkciju. U pomoć su najprije pozvali stalnog podupiratelja, i u medijskom i u nakladničkom smislu, katolički tjednik Glas Koncila koji je od osnivanja 1962. ulagao velike napore u promociji katoličkih pisaca i njihovih djela. U zajedništvu su u suorganizaciju pozvali današnji Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu kojem u identitetu stoji ono što se simpozijem željelo.²¹ Godine 2014. troje suorganizatora potpisalo je Sporazum o suradnji nakon što je dogovoreno da će se znanstveni skup svake druge godine održavati u Križevcima, a da će znanstveni članci svake druge godine biti objavljivani u časopisu „Kroatologija“ Fakulteta hrvatskih studija.²²

21 Detaljnije vidi u: Baran, *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“*.

22 Sporazum o suradnji Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu (potpisnik voditelj Josip Talanga), *Glasa Koncila* (potpisnik v. d. direktora mons. Ivan Miklenić) i Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ (potpisnica predsjednica Tanja Baran), 2014., dostupan je u Arhivu Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ u Križevcima.

Prvi simpozij održan je 25. listopada 2014. Podnaslov mu je bio „Prošlost i suvremenost“. Radovi su objavljeni u tematskoj „Kroatologiji“ 2015. godine (6, 1–2). Drugi je znanstveni skup u Križevcima organiziran 22. listopada 2016. Ponio je podnaslov „U razdoblju komunizma“. Znanstveni članci objavljeni su u „Kroatologiji“ 2017. (8, 1–2). Treći znanstveni skup tematski je nadovezan na drugi. Zato je ponio podnaslov „U razdoblju komunizma (II)“, a održan je 20. listopada 2018. Rezultati su u vidu znanstvenih članaka objavljeni 2019. (10, 1). Četvrta „Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća“ održana je 24. listopada 2020. uz podnaslov „Prešućene stranice književnosti u komunističko doba“. Radovi su publicirani u „Kroatologiji“ 2022. godine (13, 1–2). Peti simpozij tematski je nadovezan na četvrti. Podnaslov je bio „Prešućene stranice književnosti u komunističko doba (II)“, a održan je 22. listopada 2022. Članci su objavljeni 2023. (14, 2). Šesti je znanstveni skup, uz podnaslov „Kršćanski pisci, jezik i baština“ održan 26. listopada 2024., a radovi su u ovom broju časopisa „Kroatologija“.

Smisao je tih simpozija višestruk, a ideje su mnoge. Želi se napisati povijest hrvatske književnosti kršćanskoga nadahnuća te time uputiti pisce redovitih književnih povijesti da u svoje sinteze ugrade najvažnije katoličke predstavnike. Također se želi prionuti oblikovanju više antologija, čitanaka, ugraditi najvrednija kršćanska književna djela u udžbenike hrvatskog jezika i književnosti u osnovnim i srednjim školama, oblikovati fakultetske kolegije posvećene hrvatskoj kršćanskoj književnosti. I, osobito važno, napraviti bazu u kojoj bi se o mnogobrojnim aspektima hrvatske književnosti kršćanskoga nadahnuća moglo doznati na jednome mjestu. Svemu bi tome bijenalni znanstveni skup u Križevcima i znanstveni članci iz „Kroatologije“ trebali pridonijeti. No, na simpoziju je već više puta rečeno da je istraživano obilje toliko veliko da prelazi okvire jednoga znanstvenoga skupa i da bi zato bilo važno osmisliti veliki sveučilišni znanstveni projekt kojim bi se cjelovitije pripomoglo premošćivanju umjetno stvorenoga diskontinuiteta u hrvatskoj književnosti i kulturi općenito, daleko snažnije nego što to sâm znanstveni skup može (Baran, 2019, 7–15; 2022, 9–11; 2023, 9–12).

7. Hrvatska suvremena književnost o Kranjčiću

U zaokupljenosti mnogim projektima koji su nadošli prema poticajima Stjepana Kranjčića, ponajprije onima posvećenima književnosti kršćanske inspiracije u prošlosti i suvremenosti, dogodila se i proslava 100. obljetnice Kranjčićeva rođenja i 50. godišnjica njegove smrti. Bilo je to godine 2018. Svečanosti su

trajale cijelu godinu, a završene su 10. travnja 2019, na dan Kranjčičeve smrti. Za tu je priliku osmišljena, ostvarena i predstavljena knjiga „Rasijana ljubav. Svećenik Stjepan Kranjčić u književnosti“, jedinstven nakladnički projekt u kojem su otisnuta književna djela napisana o Stjepanu Kranjčiću ili njemu u čast. To je izdanje zasad i vrhunac književne zaokupljenosti tim pokojnim duhovnim velikanom. „Ova knjiga objavljuje se baš uz zatvaranje Godine Stjepana Kranjčića, kao spomen na ono što je u Kranjčičevu čast dosad stvoreno. I kao granica nakon koje slijede nova stvaralačka poglavlja“, stoji u predgovoru knjige „Kranjčiću posvećen književni mozaik“ (Baran, 2019, 15). Na tim se stranicama našlo 58 književnih djela koja su napisala 44 autora. „Riječ je o izboru književnih ostvaraja manje ili više poznatih autora, snažnije ili manje snažne estetske vrijednosti. Većina je tih djela slana na natječaj za ‘Književni’ ili ‘Dječji Kranjčić’. Neki su od tih radova objavljeni u književnim zbornicima s natječaja, a neki su i nagrađeni. Neki su pak radovi nastali bez ikakvoga povoda te su poslani Upravnom odboru Udruge na uvid, a neki su nastali i po poticaju urednice kao književni doprinos oblikovanju ove knjige“ (Baran, 2019, 15), pojašnjeno je u predgovoru kako bi bilo jasno na koji su način nastala književna djela „Rasijane ljubavi“, prikupljena za potrebe ukoričenja umjetnosti riječi uz završnicu Kranjčičeva jubileja. Radovi su razvrstani unutar žanrova poezije, proze i dramskih oblika. Poeziji su nadodani stihovi nekoliko uglazbljenih pjesama Kranjčiću u čast, dok su prozni radovi dodatno razvrstani u kratkim pričama, putopisima i esejima. Nakon uvodnih riječi bjelovarsko-križevačkog i sisačkog biskupa mons. Vjekoslava Huzjaka i mons. Vlade Košića tako se nižu književni ostvaraji o čovjeku koji je nadahnuo mnoge. Sa stranica „Rasijane ljubavi“ oglasili su se poznati pisci: Tomislav Marijan Bilosnić, Drago Bosnar, Zdravko Gavran, Vladimir Lončarević, Tibor Martan, Ružica Martinović-Vlahović, Tomislav Šovagović, Sonja Tomić, Danijela Zagorec, Božidar Prosenjak, Dubravka Rovičanac, Božica Brkan, Sead Ivan Muhamedagić, Nives Opačić, Slavka Sente, Stjepan Tomić, Željko Vegh... plejada istaknutih kršćanskih pisaca u suvremenosti. Svatko je s čitateljem podijelio svoju intimu sa Stjepanom Kranjčičem, svoj osobni odnos s njim. U književnoj vrsti u kojoj se najbolje mogao izreći.

Ima svećenika, biskupa, blaženika, svetaca Katoličke Crkve kojima su posvećena književna djela. Ali da bi se o jednom od njih u jednom nakladničkom projektu umjetnošću riječi u ključnim kratkim književnim žanrovima oglasilo

toliko pisaca, zasad je pridržano samo Stjepanu Kranjčiću. Ta činjenica uistinu mnogo govori. Upućuje na veličinu Stjepana Kranjčića koja će, za pretpostaviti je, doživjeti puninu tek s vremenskim odmakom.

8. Zaključak

U začecima Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“ utemeljitelji i članovi ni zamišljali nisu kamo će ih prouka Kranjčićeva života odvesti. U startu se nije znalo da je Kranjčić pisao, a kamoli da bi od njega krenuli natječaji za književnost kršćanskoga nadahnuća. I to jedini za kratke književne žanrove u Hrvatskoj. Uz sve izdvojeno i opisano, o Kranjčiću su dosad ispisana i književna djela za djecu i mlade: bojanka „Župnik tješitelj“ i slikovnica „Molitva od deset kilometara“ autorice Sonje Tomić, pripovijetka „U noći“ autora Stjepana Tomića, kao i romansirana biografija „Poticaji Stjepana Kranjčića“ autora Željka Vegha.

Kao da je Stjepan Kranjčić, 40 godina nakon što je umro, pokrenuo kršćanski književni val uobličen u više programa u prvim desetljećima 21. stoljeća. Kao da su se prema njegovu poticaju otvorili mnogi pisci koji se veoma rado i u velikom broju odazivaju na književne natječajne forme. Kao da su se prema njegovu poticaju u svijet kršćanske književnosti uputili mnogi osnovnoškolci sa svojim mentorima iz gotovo 280 hrvatskih škola.²³ Kao da su se prema njegovu poticaju odškrinula vrata za istraživanje i estetsko procjenjivanje zanemarenih kršćanskih pisaca, osobito iz vremena komunizma u 20. stoljeću. Ovom se interpretacijom željelo pokazati da je prema poticajima hrvatskih velikana koji svojom veličinom poput magneta privlače ljude puno toga moguće. Što ranije, prije njih, nije moglo biti. Književni kršćanski magnet s početka 21. stoljeća svakako je svećenik Stjepan Kranjčić.

23 Na mrežnim stranicama „Dječjega Kranjčića“ www.djecji.kranjcic.hr (https://djecji.kranjcic.hr/?page_id=298, pristupljeno 17. ožujka 2025) stoji da se u 13 godina te literarno-likovne manifestacije na natječaj javilo 4199 učenika iz 280 škola iz cijele Republike Hrvatske s 2437 književnih i 2084 likovna rada, a da je u 13 dosadašnjih zbornika najuspjelijih radova objavljeno 759 književnih i 351 likovni rad.

Popis izvora i literature

- Baran, Tanja, 2025. Putopisi kršćanskoga nadahnuća u hrvatskoj književnoj suvremenosti: „Književni Kranjčić“, u: *Marko Polo i prostori književnosti (zbornik radova)*, Zagreb-Korčula. Matica hrvatska, Gradski muzej Korčula. 353–375.
- Baran, Tanja. 2019. Uvodnik. Hrvatska književnost kršćanskoga nadahnuća kao trajna inspiracija. U: *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu*, 10, 1. 7–15.
- Baran, Tanja. 2022. Uvodnik. Kršćanske vrijednote – nadahnuće za stvaranje vrhunske umjetnosti. U: *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu*, 13, 1–2. 9–11.
- Baran, Tanja. 2023. Uvodnik. U: *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu*, 14, 2. 9–12.
- Baran, Tanja. 2018. *Zvijezda sjajna. Deset godina Udruge za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“*. Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Burai, Renata, Baran, Tanja. 2022. Kršćanske i univerzalne vrijednosti u dječjim književnim radovima. Susreti hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ 2012.-2021. U: *Bogoslovska smotra*, 92, 4. 749–765.
- Burai, Renata, Šimrak, Robert, Radoš, Goran. Odgoj za vrijednosti putem dječjega likovnoga stvaralaštva: Vrijednosti u likovnim radovima u zbornicima Susreta hrvatskoga dječjega duhovnoga stvaralaštva „Stjepan Kranjčić“ od 2012. do 2021. godine. U: *Obnovljeni život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 78, 1. 25–40.
- Grgat, Matija. 2012. *Književnost i duhovnost*. Split. Naklada Bošković.
- Ili jesi ili nisi. Svjedočanstva o Stjepanu Kranjčiću*, ur. Ivan Miklenić. 2015. Zagreb-Križevci, Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Kranjčić, Stjepan, 2011. *Otkup pokroviteljstva u Zagrebačkoj nadbiskupiji*, ur. Josip Šalković, Zagreb-Križevci. Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Župe sv. Ane Križevci, Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Kranjčić, Stjepan. 2009. *Zašto me pozvao Gospod? (poezija, proza, teološke meditacije)*, ur. Vladimir Lončarević, ur. zvučnoga dijela knjige na dva

- CD-a Tanja Baran, Zagreb-Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*, Hrvatski katolički radio.
- Labaš, Danijel. 2009. Dr. Stjepan Kranjčić i katolički tisak. U: *Stjepan Kranjčić. Život i djelo. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa „Život i djelo dr. Stjepana Kranjčića“ održanog u Križevcima 5. travnja 2008.*, ur. Ivan Miklenić. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*. 229–250.
- Lončarević, Vladimir. 2017. Hrvatska katolička književnost 1945–1990. U: *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu*, 8, 1–2. 1–28.
- Lončarević, Vladimir. Stjepan Kranjčić kao pjesnik i prozaik. U: Kranjčić, Stjepan. 2009. *Zašto me pozvao Gospod? (poezija, proza, teološke meditacije)*. Zagreb-Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*. 7–12.
- Petrač, Božidar. 2001. Euharistija u hrvatskom pjesništvu 20. stoljeća. U: *Religijske teme u književnosti. Zbornik radova međunarodnog simpozija održanog u Zagrebu 9. prosinca 2000.*, ur. Ivan Šestak. Zagreb. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu. 237–247.
- Rasijana ljubav. *Svećenik Stjepan Kranjčić u književnosti*, ur. Tanja Baran, 2019. Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Stjepan Kranjčić. Život i djelo. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa „Život i djelo dr. Stjepana Kranjčića“ održanog u Križevcima 5. travnja 2008.*, ur. Ivan Miklenić, 2009. Zagreb-Križevci, Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Sveti Marko Križevčanin. Život i djelo*, ur. Tanja Baran, 2022. Križevci-Zagreb, Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Šimundža, Drago. 2001. Paradoksi vjere i nevjere u književnosti. U: *Religijske teme u književnosti. Zbornik radova međunarodnog simpozija održanog u Zagrebu 9. prosinca 2000.*, ur. Ivan Šestak. Zagreb. Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove u Zagrebu. 171–196.
- Tomić, Sonja. 2008. *Molitva od 10 kilometara*. Zagreb-Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
- Tomić, Sonja. 2008. *Župnik tješitelj (bojanka)*. Zagreb-Križevci. Udruga za

- promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
Tomić, Stjepan. 2008. *U noći (pripovijetka)*. Zagreb-Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.
Vegh, Željko. 2013. *Poticaji Stjepana Kranjčića*. Zagreb-Križevci. Udruga za promicanje znamenitih Križevčana „Dr. Stjepan Kranjčić“, *Glas Koncila*.

Internetski izvori

www.kranjcic.hr

www.knjizevni.kranjcic.hr

www.djecji.kranjcic.hr (https://djecji.kranjcic.hr/?page_id=298, pristupljeno
17. ožujka 2025.)

www.sveci.kranjcic.hr

Literary Inspirations of Stjepan Kranjčić

Summary

The article presents and demonstrates how, thanks to the spiritual authority of one individual, the most significant wave of writing and literary analysis inspired by Christianity emerged in Croatia at the beginning of the 21st century. That individual is Stjepan Kranjčić (1918–1968), a priest renowned for his holiness, former parish priest of Križevci, a close associate of Blessed Alojzije Stepinac, and a man who lived virtues to a heroic degree. During his seminary years, he also published poetry, prose, and theological meditations. Inspired by his exceptional example, a group of individuals in Križevci founded a civil association in 2007 named after him: the Association for the Promotion of Distinguished Križevci Residents, “Dr. Stjepan Kranjčić”. Early in its work, the association’s members discovered that Kranjčić had been a writer in his youth. Recognizing the lack of encouragement for writing and publishing Christian-inspired literature in Croatia, they established national Christian literary competitions for both adults and children in his name. This initiative was preceded by the publication and analysis of Kranjčić’s literary work and was later followed by numerous publications written about him or in his honor. This deep engagement with the late priest also led to the creation of the scientific project Croatian Literature of Christian Inspiration, which systematically analyzes and evaluates the literary works of previously little-known Christian writers in Croatia. Interest in Stjepan Kranjčić as an inspiration for literary movements in Croatia continues unabated, even nearly two decades after the rediscovery of his literary contributions. By mid-2025, the national literary competition for adults, Literary Kranjčić, had produced 17 books of poetry, short stories, travelogues, essays, and monodramas, while the children’s counterpart, Children’s Kranjčić, had resulted in 14 books of poetry, prose, and plays. Additionally, six scientific conferences on Croatian Literature of Christian Inspiration were held in Križevci, with symposium presentations published in six thematic issues of *Kroatologija*, the journal of the Faculty of Croatian Studies at the University of Zagreb. Alongside the Catholic publisher Glas Koncila and the Dr. Stjepan Kranjčić Association, the faculty serves as a co-organizer of this scientific project.

Keywords: literature, Christian inspiration, poetry, prose, theological meditations, Stjepan Kranjčić.

